

NIET LANGER BANG VOOR HET DAGLICHT: DE LITERATUUR EN FYSIEKE RUIMTE VAN DE TAIWANESE HOMORECHTENBEWEGING IN DE JAREN 90

DOOR SOPHIA ENGELHARD¹

ABSTRACT

From the end of the 1980s until the 2000s, the Taiwanese gay rights movement (tongzhi yundong 同志運動) evolved from a loose group of men gathering in Taipei New Park to a self-conscious and acknowledged community with a choice of both public and private space. In this process, Taipei New Park was used, respectively, as a meeting place, a symbol and a locus of resistance against the government, serving as the central physical space of the movement until the 2000s. Meanwhile, the active gay literary scene (tongzhi wenxue 同志文學) provided the Taiwanese gay with a means to shape their shared identity and community, thus creating their own imaginary space.

KEYWORDS: Taiwan, Taipei New Park, public space, gay rights, gay literature, *tongzhi yundong*, *tongzhi wenxue*.

INLEIDING

De jaren 80 en 90 waren in Taiwan veelbewogen decennia: met de opheffing van de militaire noodtoestand in 1987 kwam er een einde aan achtendertig jaar

---

1 Sophia Engelhard recently graduated from the Bachelor Chinastudies at Leiden University, specializing in modern literature and poetry from China and Taiwan. Holding a minor in memory studies, she is particularly interested in combining research from this area with literary and urban theories, to study the dynamics of how urban experience is shaped. Email: fietjeengelhard@protonmail.com.

repressieve heerschappij van de nationalistische Kuomintang (KMT) (Martin 2000: 81). Negen jaar later, in 1996, werd de eerste president democratisch gekozen (Wiggins 2000: 137). De afschaffing van overheidsensuur op kranten, literaire en politieke teksten viel daarnaast samen met een onstuimige economische groei (Martin 2003: 3-4). Hierdoor nam het aantal literaire tijdschriften en publicaties explosief toe, gretig afgenomen door een groeiende middenklasse (Martin 2003: 3-4). Met name de jaren 90 werden gekenmerkt door grote economische, politieke en culturele veranderingen.

Eén van de burgerbewegingen die gebruik maakte van deze herwonnen politieke vrijheid was de homorechtenbeweging, of zoals deze in Taiwan heet: de Kameradenbeweging² (*tongzhi yundong* 同志運動) (Martin 2003: 3-4). Tongzhi betekent letterlijk ‘van dezelfde intentie’, maar ook ‘kameraad’ in het officiële politieke discours van zowel China als Taiwan (Martin 2003: 82; Simon 2004: 70). Sinds begin jaren 90 hebben homo’s en lesbiennes in Hong Kong, Taiwan en China zich deze term op ironiserende én trotse wijze toegeëigend (Simon 2004: 70). In 1990 werd de eerste Kameradenorganisatie opgericht, *Onder ons* (*Women Zhijian* 我們之間), waarna ook Kameradentijdschriften en -uitgevers openlijk hun intrede deden (Martin 2003: 81-82). Kenmerkend aan de Kameradenbeweging is haar sterke voorkeur voor geschreven tekst als medium (Chen 2011: 385). De zogeheten Kameradenliteratuur (*tongzhi wenxue* 同志文學) was een belangrijk middel voor Kameraden om hun gemeenschap en identiteit te formuleren (Martin 2003: 6).

Een goed voorbeeld van de spilfunctie van literatuur in de Kameradenbeweging is de wijze waarop een groep studenten van National Taiwan University, gevestigd in de Taiwanese hoofdstad Taipei, in 1995 haar eisen aan de overheid verwoordde (Huang 2011: 3-4). Hun pamflet ‘Kameraad zoekt Kameraad’ (*tongzhi xunzhao tongzhi lianshu* 同志尋找同志連署) is geschreven als variatie op een fragment uit het basiswerk van de Kameradenliteratuur: *Jongens van glas* (*Niezi* 孽子; lett. ‘zondige zonen’, 1983)

2 Ten behoeve van de leesbaarheid vertaal ik zoveel mogelijk namen en termen naar het Nederlands. Dit kan tot enige verwarring leiden vanwege de vele Engelse vertalingen in omloop naast het Chinese origineel. Daarom hieronder een lijst van namen en begrippen met respectievelijk de Nederlandse vertaling zoals gebruikt in dit paper, de meest gangbare Engelse vertaling(en) en het Chinese origineel in pinyin: Kameradenbeweging – gay/lesbian (rights) movement – *tongzhi yundong*
Kameradenliteratuur – gay/lesbian/tongzhi literature – *tongzhi wenxue*
Het Nieuwe Park – Taipei New Park – *Taipei Xin Gongyuan*
Ruimtelijke Actiegroep van Kameraden – Front for Gay/Lesbian Space (Scott 2004)/Tongzhi Space Action Network (TSAN) (Huang 2010)/ Tongzhi Space Alliance (Martin 2000) – *Tongzhi Kongjian Xingdong Zhenxian*

van Pai Hsien-yung. Literatuur was voor hen een middel om hedendaagse politieke standpunten te uiten. Het originele fragment in kwestie betreft een beschrijving van de ‘illegale staat’ van homoseksuelen die samenkomen in het Nieuwe Park in Taipei (tegenwoordig *228 Peace Memorial Park*). Dit park speelde decennialang een centrale rol in de ontwikkeling van de Kameradenbeweging; beginnend in Pai’s ‘illegale staat’, en later uitgroeïend tot de zelfbewuste en publiekelijk aanvaarde gemeenschap die de jonge studenten voorstonden.

Foto 1: 228 Peace Memorial Park, 2005. De ‘illegale staat’ uit Jongens van glas bevond zich rond de vijver met paviljoen, links op de foto (bron: Chang 2005).

Het is dan ook geen toeval dat de groep studenten die het pamflet publiceerde zich de Ruimtelijke Actiegroep van Kameraden noemde (Huang 2010: 131). De stedelijke ruimte, en dan met name het Nieuwe Park, vormde de spil in hun strijd om erkenning en eerlijke behandeling door de Taiwanese overheid. Dat homoseksualiteit en stedelijke ruimte sterk met elkaar verbonden zijn, is al voor uiteenlopende steden en tijden aangetoond (zie Aldrich 2004). De bestaande theorieën, gevormd naar Westers model, zijn echter moeilijk toepasbaar op Aziatische steden (Hubbard, Collins, Gorman-Murray, Yue, & Leung 2017: 48). Daarom is recentelijk de term *disjunctive queer modernity* bedacht: een alternatieve beleving van moderniteit die de stedelijke aanwezigheid van homoseksuelen in Azië vormgeeft (Hubbard et

al 2017: 750). In de hoop bij te dragen aan dit regio-specifieke onderzoeksveld zal ik in de conclusie kort ingaan op de invloed van Taipei als omgeving op het gebruik van stedelijke ruimte door de Kameradenbeweging. Hierbij zal ik me voornamelijk richten op de mannelijke Kameraden: een groep die zowel los van als in samenwerking met hun vrouwelijke collega's opereerde.

Urbaniteit als uitgangspunt nemend, onderscheid ik vier fases in de ontwikkeling van de Kameradenbeweging: (1) het Nieuwe Park als ontmoetingsplaats (circa 1950 tot 1990), (2) het Nieuwe Park als symbool (circa 1990 tot 1995), (3) het Nieuwe Park als plaats van verzet (circa 1995 tot 2000), en (4) de Kameradenbeweging ontgroeit het park (na 2000). Om het verband tussen ruimtelijkheid en literatuur te belichten, behandel ik voor elke fase een casus uit de Kameradenliteratuur; in navolging van Chang Sung-sheng (2004) beschrijf ik deze volgens Bourdieu: elke casus is een 'speler in het literaire veld'. Hoewel een literair werk strikt genomen geen 'speler' is, noem ik *Jongens van glas* toch als belangrijke casus. Hiertoe heb ik besloten omdat dit werk voortdurend als ijkpunt in het veld fungeert, ten opzichte waarvan andere spelers positie innemen.

Ondanks het feit dat publieke ruimte, literatuur en Kameradenbeweging in de jaren 90 nauw verband hielden, focust eerder onderzoek zich voornamelijk op losse onderdelen. Ik ben echter geïnteresseerd in hoe de Kameradenbeweging gelijktijdig de regie nam over haar fysieke ruimte – het Nieuwe Park – en haar verbeelde ruimte, in de vorm van literatuur.

KWETSBARE RUIMTE

BELANGRIJKSTE FACTOREN

Toen de jonge homoseksuele antropoloog John Wiggins Jr. eind jaren 80 in Taiwan verbleef, kwam hij in aanraking met de mannen die samenkwamen in het park bij hem in de buurt (Wiggins 2000). Het valt hem op dat weinig van de vrienden die hij daar maakt zich identificeren als 'homo' (Wiggins 2000: 138). Om deze reden heeft Wiggins het in zijn gehele beschouwing consequent over 'MSM' – mannen die seks hebben met mannen (Wiggins 2000: 138).

Zonder de erkenning van een gedeelde identiteit was het groepsgevoel zwak; aan de hand van interviews onder meerdere generaties bezoekers van

het Nieuwe Park in Taipei blijkt dat het park vanaf tenminste de jaren 50 dienst deed als ontmoetingsplaats voor MSM, maar vermoedelijk zelfs al vanaf de aanleg ervan onder Japanse bezetting (Simon 2004: 75-76). Op basis van deze data beargumenteert Scott Simon dat, hoewel ontmoetingsplekken een voorwaarde zijn, er méér voor nodig was om een gemeenschap met groepsbewustzijn te vormen (Simon 2004: 78-79).

De roman die deze gemeenschapsvorming in werking zette, *Jongens van glas* van Pai Hsien-yung, beschrijft het leven van enkele jonge jongens die als prostituees in het Nieuwe Park in Taipei hun brood verdienen. Opmerkelijk is dat de roman in eerste instantie werd geïnterpreteerd als humanistische aanklacht tegen de armoede die jongens tot wanhoop dreef (Huang 2010: 115). Dit past binnen de heersende literaire opvatting van die tijd: het modernisme hield zich in Taiwan voornamelijk bezig met de zin van het leven, humanistische ideologie en menselijk leed (Chang 2004: 205).

Echter, Pai Hsien-yungs roman deed meer dan alleen jonge mannelijke prostitutie aan de kaak stellen: hij schetst de contouren van een gemeenschap die ook al in de jaren 80 onder het oppervlak bestond – in vertaling van Mark Leenhouts: “In ons koninkrijk zijn geen dagen, alleen nachten. Zodra het licht wordt verdwijnt ons rijk, want wij zijn een uiterst illegale staat: wij hebben geen regering, geen grondwet, wij worden niet erkend of gerespecteerd, wij zijn niet meer dan een bonte troep burgers.” (Pai 2006: 15)

Pai's beschrijving vertoont gelijkenissen met de situatie waar homoseksuelen in Singapore zich vanaf de jaren 70 in bevonden, geschetst door Hubbard et al: zij waren gedwongen zich op te houden in “fragile spaces” (‘kwetsbare/onveilige ruimtes’), waar politie en horeca-eigenaren zo streng tegen hen optraden dat zij effectief ‘in de kast’ werden gehouden (Hubbard et al. 2017: 752). Ook de mannen in het Nieuwe Park van Taipei hadden – zeker tot 1987 – regelmatig te maken met politiecontroles en arrestaties (Simon 2004: 79). Hans Huang stelt dat de inherente ‘onveiligheid’ van het Nieuwe Park als ontmoetingsplek in feite de spil vormt van de gemeenschap: het is niet de grootte van het gebied die hun koninkrijk definieert, maar de voortdurende politiecontrole eromheen (Huang 2010: 126).

In deze eerste periode, waarin het Nieuwe Park enkel heimelijke ontmoetingen tussen MSM zag, was de cohesie tussen zijn bezoekers zwak. De onderlinge vriendschappen beschreven in *Jongens van glas* vormden als het ware een voorwaarde voor latere gemeenschapsontwikkeling, maar vóór het opheffen van de militaire noodtoestand in 1987 was het niet mogelijk deze daadwerkelijk te realiseren (Simon 2004: 78-79).

DE KAMERADENREPUBLIEK

HET NIEUWE PARK ALS SYMBOOL (CIRCA 1990 TOT 1995)

Begin jaren 90 doet een jongere generatie homoseksuelen haar intrede in de maatschappij; de positie die zij voor zichzelf opeist verschilt fundamenteel met eerdere generaties. De term ‘kameraad’ symboliseert het contrast tussen de losse vriendschappen van MSM in *Jongens van glas*, en een zelfbewuste gemeenschap met onderscheidende identiteit (Huang 2010: 132; Shen 2005: 26). De Kameradenbeweging was geboren.

Om zich af te zetten tegen de naargeestige symboliek rond het Nieuwe Park publiceert Taiwans eerste officiële homoseksuele studentenvereniging, het Genootschap voor de Studie van Mannelijke Homoseksualiteit van National Taiwan University (*Taida Nantongxinglian Yanjiushe* 台大男同性戀研究社), in 1994 de essaybundel *De Verenigde Staten van homoseksuelen* (*Tongxinglian banglian* 同性戀邦聯) (Huang 2010: 132). Het titelessay beschrijft eenentwintig ‘Kameradenrepublieken’: plaatsen in Taipei die voor verschillende groepen Kameraden van belang zijn (Huang 2010: 132). De ‘Nieuwe Park Republiek’ is volgens hen niet slechts een plaats voor seks en prostitutie: als de “enige publieke ruimte voor Kameraden in Taiwan” is het volgens hen vooral een plek om vrienden te maken (Huang 2010: 133). Pai’s *Jongens van glas* dient hierbij expliciet als referentiepunt: de republiek die de studenten schetsen schudt de onderdrukking van de jaren 70 af (Huang 2010: 133).

Begin jaren 90 vond tevens een verschuiving plaats in het literaire veld: dankzij de verruiming van het publieke debat eind jaren 80 groeide de oppositie tegen de modernistische literaire *mainstream* (Chang 2004: 190). Waar voorheen politieke onderwerpen niet gepast werden gevonden voor literatuur, was hier binnen het commerciële postmodernisme juist wel aandacht voor (Chang 2004: 201). Chang beschrijft hoe het hierdoor mogelijk werd alternatieve identiteiten te vormen en deze ook politiek op de kaart te zetten (2004: 194). In dit klimaat kon ook de Kameradenliteratuur zich ontwikkelen.

Eén van de spelers in dit vernieuwde literaire veld was de schrijver en activist Hsu Yo-shen (1961). Fran Martin noemt Hsu een “model of a tongzhi public intellectual” van de jaren 90 (Martin 2003: 96); met zijn publieke optreden stelt hij discriminatie van Kameraden aan de kaak. De meeste publiciteit trok de huwelijksceremonie tussen Hsu en zijn vriend, die november 1996 in het openbaar werd voltrokken (Wiggins 2000: 137). Hsu’s

rol in het stimuleren van een positieve, zelfverzekerde Kameradenidentiteit mag niet worden onderschat.

Met de groeiende zichtbaarheid van de Kameraden in het literaire en publieke leven groeide ook hun slagkracht in het beïnvloeden van de publieke opinie. Het Nieuwe Park was daarin een krachtig symbool: voorheen een broeinest van prostitutie, nu onder invloed van de nieuwe generatie mondige Kameraden steeds meer een symbool voor het recht op een openbaar leven voor alle Kameraden.

COUNTERPUBLIC SPACE

HET NIEUWE PARK ALS PLAATS VAN VERZET (CIRCA 1995 TOT 2000)

In 1995 werd het Nieuwe Park het centrum van openlijk verzet van de Kameradenbeweging tegen de overheid. Het startsein hiervoor werd gegeven door het pamflet 'Kameraad zoekt Kameraad' van de Ruimtelijke Actiegroep van Kameraden (*tongzhi kongjian xingdong zhenxian* 同志空間行動陣線), genoemd in de inleiding. Directe aanleiding voor het pamflet waren de plannen van het stadsbestuur om het park te verbouwen en hernoemen (Chen 2011: 404; Simon 2004: 79-80). In die periode had de overheid weinig tolerantie voor de veelal armlastige studenten en werklozen die zich in het Nieuwe Park ophielden: zij voldeden niet aan het overheidsideaal van hoe de moderne burger moest zijn (Martin 2000: 85-86). De plannen voor het Nieuwe Park werden daarom opgevat als een directe aanval op de Kameradengemeenschap (Chen 2011: 404).

Als gevolg van dit conflict werd het Nieuwe Park, zo betoogt Martin, een *counterpublic space* waarin het officiële en discursieve discours elkaar bestreden (Martin 2000). Hoewel het protest niet succesvol is gebleken – de verbouwing en nieuwe naam werden doorgezet– betoogt Simon desondanks dat het verzet een essentiële rol heeft gespeeld in de kristallisering van een Kameradenidentiteit (Simon 2004: 79). De Ruimtelijke Actiegroep van Kameraden mobiliseerde grootschalig activisme en stimuleerde een ander soort publiek discours (Simon 2004: 80).

Foto 2: Informatiemarkt georganiseerd door de Ruimtelijke Actiegroep van Kameraden in het Nieuwe Park, Taipei. 11 februari 1996 (bron: Zhongyang Daxue Xing/Bie Yanjiushi).

Met de consolidatie van het postmodernisme in het literaire veld won tevens de Kameradenliteratuur aan terrein (Chang 2004: 198); de oprichting van het glossy Kameradenblad G&L in 1996 was onderdeel van deze trend. Inspelend op het belang van Kameradenliteratuur in de Kameradengemeenschap, nam de redactie tevens een behoorlijke literatuursectie op in elke uitgave (Erni & Spiers 2011: 31). In de tweede helft van de jaren 90 was Kameradenliteratuur niet alleen zichtbaarder in de Taiwanese samenleving, ook creëerde ze voor Kameraden een herkenbare ‘Kameradenidentiteit’ en toenemend

groepsgevoel.

In de jaren 90 boden zowel het protest tegen overheidsplannen als de vernieuwingen in de literaire wereld mogelijkheden voor de Kameraden om hun gemeenschap en identiteit meer vorm te geven. Echter, ondanks de belangrijke functie die het Nieuwe Park tot nu toe had vervuld, begon zijn belang voor de beweging gestaag af te nemen. Met de toenemende tolerantie voor homoseksualiteit groeide ook het aantal keuzemogelijkheden voor Kameraden.

“I’M GOING SOMEWHERE ELSE”

DE KAMERADENBEWEGING ONTGROEIT HET PARK (VANAF 2000)

Eind jaren 90 verschilde het leven van Kameraden enorm van dat van hun voorgangers in de jaren 80. Door heel Taipei waren Kameradenbars, -sauna’s, en -winkels gevestigd en ook het internet bood steeds meer mogelijkheden tot communicatie en organisatie (Chen 2011: 404). Al ten tijde van de herontwikkeling van het Nieuwe Park schreef Lin Hsien-hsiu: “Als het Nieuwe Park een ‘opgewekt’ en ‘gezond’ recreatiegebied en treinstation voor normale mensen wordt, kunnen homoseksuelen van zich laten horen: Het is hier niet leuk, Ik blijf hier niet, Ik ga ergens anders heen.” (Martin 2000: 90). Dat de Kameradenbeweging het park zou ontgroeien leek dus onvermijdelijk.

Op 1 januari 1999 nam activist Lai Zhengzhe het heft in eigen hand: in een steegje nabij de campus van Taiwan National University in Taipei werd de opening van zijn Kameradenboekhandel GinGin feestelijk gevierd (Simon 2004: 83; Martin 2003: 1). Na de onenigheden met het stadsbestuur de voorgaande jaren besloot hij dat Kameraden hun ruimte zelf moesten creëren wilden zij de ‘duisternis’ definitief verlaten (Simon 2004: 83). Een boekwinkel was hier volgens hem geschikter voor dan een bar of sauna, omdat deze zoveel zichtbaarder is in het straatbeeld (Simon 2004: 83). In de jaren erna volgde een café, een expositieruimte en een ontmoetingscentrum (Simon 2004: 83). Voor een uitgebreide beschrijving van de ontwikkeling van de Kameradenbeweging na 2000 verwijst ik naar Simon (2004).

Foto 3: De opvallende gevel van boekwinkel GinGin, Taipei (bron: Lee 2012).

De eeuwwisseling ziet tevens een toenemende professionalisering en commercialisering van literaire productie (Chang 2004: 198). Veel progressieve en oppositionele stromingen worden langzaam opgenomen binnen dit systeem, waardoor ze hun radicale toon verliezen (Chang 2004: 198). De hevige concurrentie die deze nieuwe fase kenmerkt leidde tot het faillissement van veel kleine uitgevers en boekwinkels; tegelijkertijd nam het straatactivisme af (Chang 2004: 198). Ook voor de Kameradenliteratuur breekt hiermee een nieuw tijdperk aan. Voor een kritische analyse van hun nieuwe strategieën zie Huang (2011: 201).

CONCLUSIE

In de voorgaande hoofdstukken breng ik steeds drie elementen met elkaar in verband: de ontwikkeling van de Kameradenbeweging; de wisselende functies van het Nieuwe Park in Taipei; en de positie van de Kameradenliteratuur in het literaire veld van Taiwan. In de periode van circa 1950 tot 1990 dient het Nieuwe Park als ontmoetingsplaats voor MSM, waarbinnen zich pas de contouren van gemeenschap aftekenen. Binnen het literaire veld overheerst het modernisme, met als gevolg dat de roman *Jongens van glas* wordt geïnterpreteerd als humanistische aanklacht. Tussen circa 1990 tot 1995 maakt de opkomst van het postmodernisme het mogelijk via

literatuur een Kameradenidentiteit te formuleren. De hierdoor toenemende zelfverzekerdheid van de Kameradenbeweging uit zich in hun initiatief om de symbolische betekenis van het Nieuwe Park in eigen hand te nemen. Van circa 1995 tot 2000 valt de consolidatie van het postmodernisme als heersende literaire stroming samen met een toegenomen zichtbaarheid en vastberadenheid van de Kameradenbeweging om hun rechten met betrekking tot het Nieuwe Park op te eisen. Na 2000 verliest het Nieuwe Park zijn belang als fysieke ruimte door de groeiende keuze aan Kameradenplekken. Dit valt samen met de opname van Kameradenliteratuur in de mainstream, waardoor ze meer tolerantie geniet maar tevens haar radicale karakter verliest. Als perspectief om de ontwikkeling van de Kameradenbeweging in de jaren 90 te beschrijven blijkt de combinatie van deze drie elementen goed te werken: afzonderlijke beschrijvingen van de ontwikkeling van literatuur, gemeenschap en fysieke ruimte werken onderling verhelderend.

De relevantie van de term *disjunctive queer modernity* voor de Kameradenbeweging is de erkenning van de mogelijkheden en beperkingen die haar werden opgelegd door de specifieke stedelijke ruimte van Taipei. Het opmerkelijkste aspect hieraan is de rol die Japanse parken – het Nieuwe Park is immers aangelegd onder de Japanse bezetting (Simon 2004:75) – vervullen in de stedelijke ruimte: het Europese park wordt doorgaans geassocieerd met ‘een gezond leven’ in de natuur, afgesneden van het stadsleven; het Japanse park is daarentegen sterk geïntegreerd in het openbare leven van de moderne samenleving (Allen 2007: 160). Dit kan deels verklaren waarom het Nieuwe Park als zodanig werd betrokken bij de Kameradenbeweging. Een andere verklaring, geopperd door Hubbard et al. met betrekking tot Hong Kong en Singapore, is het gebrek aan alternatieven: financiële en traditionele obstakels om het ouderlijk huis te verlaten limiteren jonge homoseksuele Aziaten zich binnenshuis vrij te uiten, of, zoals in Westerse steden, in ‘homoseksuele buurten’ hun eigen publieke ruimte te creëren. Verder onderzoek naar homoseksuele urbaniteit in bijvoorbeeld Japan en Korea zouden hierbij een verhelderende vergelijking kunnen bieden.

Misschien wel de meest elegante vereniging van literatuur en stad, verbeelde en fysieke ruimte, wordt gevormd door het pamflet ‘Kameraad zoekt Kameraad’: waar Pai’s ‘jongens van glas’ vluchtten zodra de zon opkomt, zijn deze studenten “niet langer bang voor het daglicht” (Huang 2010: 3). Uiteindelijk eisten de Kameraden hun ruimte in de literatuur zo overtuigend op, dat de onbuigzame fysieke ruimte wel moest volgen.

REFERENTIES

- ALDRICH, R. 2004. "Homosexuality and the City: An Historical Overview." *Urban Studies* 41.9: 1719-1737.
- ALLEN, J. 2007. "Taipei Park: Signs of Occupation." *The Journal of Asian Studies*, 66.1: 159-199.
- CHANG, Allen T. 2005. "228 Memorial Park Taipei" [foto]. Geraadpleegd op 19 september 2018, op https://commons.wikimedia.org/wiki/File:228_Memorial_Park_Taipei.jpg
- CHANG, Sung-sheng. 2004. *Literary Culture in Taiwan*. Columbia University Press.
- CHEN, Li-fen. 2011. "Queering Taiwan: In Search of Nationalism's Other." *Modern China* 37: 384-421.
- ERNI, J. and A. SPIRES. 2001. "Glossy Subjects: G&L Magazine and 'Tonghzi' Cultural Visibility in Taiwan". *Sexualities*, 4.1: 25-49.
- HUANG, H. 2010. "From Glass Clique to Tongzhi Nation: Crystal Boys, Identity Formation, and the Politics of Sexual Shame." *Positions: East Asia Cultures Critique*, 18.2: 373-398.
- HUBBARD, Phil, Alan COLLINS, Andrew GORMAN-MURRAY, Audrey YUE and Helen Hok-Sze LEUNG. 2017. "Notes towards the queer Asian city: Singapore and Hong Kong." *Urban Studies*, 54.3: 747-764.
- LEE, J. 27 mei 2012. GinGin bookstore [foto]. Geraadpleegd op 19 september 2018, op <https://gaysiansays.blogspot.com/2012/05/taiwan-lgbt-spots-to-checkout.html>
- MARTIN, F. 2000. "From Citizenship to Queer Counterpublic: Reading Taipei's New Park." *Communal/Plural* 8.1: 81-94.
- MARTIN, F. 2003. *Angelwings: Contemporary queer fiction from Taiwan*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- PAI Hsien-yung. 2006. *Jongens van glas* [vert. Mark Leenhouts]. Breda: De Geus BV.
- SHEN Junxiang 沈俊翔. 2005. *Jiu ling nian dai Taiwan tong zhi xiao shuo zhong de tong zhi zhu ti yan jiu* 九零年代台灣同志小說的同志主體研究 [Onderzoek naar jaren 1990 Taiwanese Kameradenromans]. Tainan, Taiwan: Tainan City Library.
- SIMON, Scott. 2004. "From Hidden Kingdom to Rainbow Community: The Making of Gay and Lesbian Identity in Taiwan". In David K. JORDAN, Andrew D. MORRIS, Marc L. MOSKOWITZ (eds.) *The Minor Arts of Daily Life: Popular Culture in Taiwan* (p. 67). Honolulu: University of Hawaii Press.
- WIGGINS, John A. Jr. 2000. "'May I Talk To You?' Ethno-Sexual Encounters In Taipei's New Park-- A Queer Ethnography". *East Asia: An International Quarterly*, 18.4: 137-166.
- ZHONGYANG DAXUE XING/BIE YANJIUSHI [Instituut voor genderstudies, Zhongyang Universiteit] (1996). *Xin Gongyuan Tongzhi Yuanyouhui* [Kameradenmarkt in het Nieuwe Park]. Geraadpleegd op 12 januari 2018, op <http://sex.ncu.edu.tw/activities/1996/0211/index.html>